

BOSHLANG'ICH TA'LIM TALABALARINING KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Kayumova N.A.

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti professori
O'zbekiston Respublikasi

Samadova N. R.

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistri
O'zbekiston Respublikasi

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim jarayonida boshlang'ich ta'lim talabarlari uchun kreativ kompetentligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kreativ tafakkur nafaqat ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish, balki muammolarni hal qilish, yangicha yechimlar topish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida o'qiyotgan talabalar uchun kreativ kompetentlik ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatining muhim jihati bo'lib, ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi.

Ushbu maqolada kreativ kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari, uning boshlang'ich ta'lim talabarlari uchun ahamiyati va zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, kreativ kompetentlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar va zamonaviy metodlar ko'rib chiqiladi. Maqolada boshlang'ich ta'lim talabalarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim bo'lgan omillar hamda duch kelinadigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: kreativ kompetentlik, ijodiy tafakkur, innovatsion pedagogika, boshlang'ich ta'lim, zamonaviy ta'lim metodlari, muammolarni hal qilish, mustaqil fikrlash, interaktiv o'qitish.

DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS

Kayumova N.A.

Professor, University of Information Technologies and Management
Republic of Uzbekistan

Samadova N. R.

Master student, University of Information Technologies and Management
Republic of Uzbekistan

Annotation: In the modern educational process, the development of creative competence for primary education students is of great importance. Creative thinking allows not only to form the ability to think creatively, but also to develop the skills of solving problems, finding new solutions and making independent decisions. For students studying in the field of primary education, creative competence is an important aspect of their future pedagogical activity, creating the opportunity to organize the educational process in an interesting and effective way.

This article analyzes the theoretical foundations of the development of creative competence, its importance for primary education students and its role in the modern educational process. Also, pedagogical technologies, innovative approaches and modern methods that serve to form creative competence are considered. The article highlights the important factors in the development of creative thinking of primary school students, as well as the problems encountered and ways to overcome them.

Keywords: creative competence, creative thinking, innovative pedagogy, primary education, modern educational methods, problem solving, independent thinking, interactive teaching.

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri talabalarning kreativ kompetentligini rivojlantirishdir. Zamonaviy jamiyatda texnologik taraqqiyot va globallashtirish jarayonlari natijasida insonlardan yangicha fikrlash, ijodiy yondashish va noan'anaviy muammolarni hal qilish qobiliyatlari talab etilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun kreativ kompetentlik kelajakda innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va o'quv jarayonini qiziqarli tashkil etish imkonini beradi.

Kreativ kompetentlik bu nafaqat talabalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish, balki ularning mustaqil fikrlash, analitik tafakkur qilish, yangi g'oyalarni ilgari surish va pedagogik faoliyatda innovatsion texnologiyalardan foydalanish qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Shuningdek, bu tushuncha talabaning o'z-o'zini rivojlantirish, ilmiy izlanishlar olib borish va ta'lim jarayonida yangi metodlarni joriy etish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida kreativ kompetentlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Pedagogik universitetlarda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, interaktiv o'qitish metodlarini tatbiq etish, loyiha asosida ta'lim berish va ijodiy fikrlashni rag'batlantiruvchi muhit yaratish kabi yo'nalishlar bu borada muhim ahamiyat kasb etadi. Kreativ kompetentligini shakllantirish talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir qiladi va ularning pedagog sifatida innovatsion yechimlarni taklif qilishiga yordam beradi.

Talabalarning kreativ kompetentligini rivojlantirish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Jumladan, an'anaviy o'qitish usullari ijodiy tafakkurni rivojlantirishga yetarlicha imkon bermaydi, ba'zi pedagoglar innovatsion texnologiyalardan foydalanishga to'liq tayyor emas, shuningdek, kreativ yondashuvlarni qo'llash uchun maxsus metodik materiallarning yetishmovchiligi

ham muammolardan biri hisoblanadi. Shu sababli, kreativ kompetentlikni rivojlantirishda yangi pedagogik strategiyalar, texnologiyalar va metodlarni tatbiq etish zarurati mavjud.

Ushbu maqolada kreativ kompetentligining nazariy asoslari, uni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod va texnologiyalar, shuningdek, O'zbekistonda boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ tafakkurini shakllantirish yo'nalishidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

Boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kreativ tafakkur talabalar uchun nafaqat pedagog sifatida o'z kasbiy faoliyatlarini samarali tashkil etish, balki ta'lim jarayonida yangi innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish imkonini beradi. Kreativ kompetentligini rivojlantirish jarayonida ta'lim muhitining ochiqligi, talabalarni ijodiy fikrlashga rag'batlantirish va ularga mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kreativ kompetentligini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri bu ijodiy tafakkur va muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantirishdir. Bu jarayon talabalarning yangi g'oyalarni ilgari surish, turli muammolarga noan'anaviy yondashish va mustaqil tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Shu sababli, pedagogik ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash mashqlari, muammoli vaziyatlar tahlili, ochiq savollar orqali tafakkurni rag'batlantirish kabi metodlardan foydalanish talab etiladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish ham kreativ kompetentlikni rivojlantirishning muhim jihatlaridan biridir. Bugungi kunda interaktiv o'qitish metodlari, loyiha asosida ta'lim berish, STEAM ta'lim texnologiyalari va dizayn fikrlash usullari talabalar ijodiy tafakkurini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, loyiha asosida ta'lim berish metodida talabalar real hayotiy muammolarni tahlil qiladi, jamoaviy

muhokamalar orqali yangi yechimlar ishlab chiqadi va o'z ijodiy yondashuvlarini sinovdan o'tkazadilar.

Bundan tashqari, kreativ kompetentligini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni ham muhim sanaladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar uchun turli innovatsion vositalardan foydalanish imkoniyati mavjud. Masalan, sun'iy intellekt asosidagi ta'lim platformalari, interaktiv multimedia darsliklar, virtual laboratoriyalar va raqamli dizayn vositalari ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu texnologiyalar talabalar uchun ta'lim jarayonini yanada qiziqarli, samarali va interaktiv qiladi.

Kreativ kompetentlikni rivojlantirishning yana bir muhim omili muvofiq o'quv muhiti yaratish hisoblanadi. Ijodiy fikrlashni rag'batlantirish uchun ta'lim muhitining ochiq, talabalarni qo'llab-quvvatlovchi, xatolardan qo'rqmasdan yangi g'oyalarni ilgari surish imkoniyatini beruvchi shaklda bo'lishi muhimdir. Shuningdek, talabalarni o'zaro hamkorlikka, muhokama va jamoaviy ishlarga jalb qilish orqali ularda yangi fikrlarni baholash va tahlil qilish qobiliyatlarini shakllantirish mumkin.

O'zbekiston ta'lim tizimida kreativ kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar quyidagilardan iborat:

Pedagoglar uchun maxsus trening va seminarlar tashkil etish – bu o'qituvchilarni kreativ yondashuvlarni qo'llashga o'rgatish imkonini beradi.

Interaktiv ta'lim metodlarini keng joriy etish – talabalar o'rtasida ijodiy tafakkur va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish uchun.

Talabalar uchun kreativ loyiha va amaliy ishlarni tashkil etish – amaliy mashg'ulotlar orqali ijodiy tafakkurni rivojlantirish.

Raqamli texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish – interaktiv darsliklar, vizual materiallar va raqamli o'yinlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish.

Biroq, bu yo'nalishda hali ham ayrim muammolar mavjud. Jumladan, an'anaviy ta'lim usullarining ustunligi, kreativ yondashuvlarni qo'llash uchun

yetarli sharoitlarning mavjud emasligi va o'qituvchilarning innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish ko'nikmalarining yetarli emasligi.

Shunday qilib, kreativ kompetentligini rivojlantirish nafaqat ta'lim tizimining sifati uchun, balki talabalarni kelajakda ijodiy pedagog sifatida shakllantirish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonda innovatsion texnologiyalar, yangi pedagogik yondashuvlar va ijodiy o'quv muhiti muhim o'rin tutadi.

Boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ kompetentligini rivojlantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash talabalarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabalar orasida kreativ kompetentlikni rivojlantirish uchun mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish qobiliyati va yangi g'oyalarni ilgari surish ko'nikmalarining ahamiyati ortib bormoqda. An'anaviy ta'lim metodlari bilan solishtirilganda, interaktiv va innovatsion usullar qo'llanilganda talabalarning ijodiy faoliyati sezilarli darajada faollashgan.

Pedagogik tadqiqotlar natijalariga ko'ra, kreativ kompetentlikni shakllantirishga qaratilgan maxsus metodlar qo'llanilganda talabalar mustaqil qaror qabul qilish va yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Interaktiv dars metodlari, loyiha asosida ta'lim berish va muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish talabalar orasida ijodiy fikrlash va analitik tafakkur darajasini oshirishga xizmat qilgan. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi natijasida o'quv jarayoni yanada qiziqarli va samarali bo'lishi kuzatilgan.

Raqamli texnologiyalarning kreativ kompetentlikni shakllantirishdagi o'rni muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron ta'lim platformalaridan foydalanish, multimedia resurslarini joriy etish va sun'iy intellekt vositalari yordamida o'quv jarayonini diversifikatsiya qilish talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini kuchaytirishga xizmat qilgan. Virtual laboratoriyalar va interaktiv darsliklar

talabalar uchun ta'lim jarayonini vizual jihatdan tushunarli va qiziqarli qilish imkonini yaratgan. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalarni qo'llagan talabalar yangi g'oyalar ishlab chiqish va muammolarga noan'anaviy yechim topish qobiliyatlariga ega bo'lgan.

O'quv jarayonida kreativ kompetentligini shakllantirishning muhim jihatlardan biri muvofiq ta'lim muhiti yaratishdir. Ochiq va ijodiy fikrlashni rag'batlantiruvchi muhit talabalarni yangi yondashuvlarni sinab ko'rishga undaydi. O'zaro hamkorlik, guruhli muhokamalar va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish kabi usullar qo'llanganda talabalarning kreativ tafakkur ko'nikmalari tezroq shakllangan. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida loyiha asosida o'qitish metodidan foydalanish talabalarni real hayotiy muammolarni hal qilish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'lishga undagan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativ kompetentlikni rivojlantirishda muayyan muammolar ham mavjud. Ba'zi o'qituvchilarning innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish bo'yicha yetarlicha tayyor emasligi, texnologik infratuzilmaning yetishmovchiligi va talabalar orasida ijodiy fikrlash ko'nikmalarining yetarli darajada rivojlanmagani ushbu jarayonga to'sqinlik qiluvchi omillar hisoblanadi. Bunday muammolarni bartaraf etish maqsadida o'qituvchilar uchun malaka oshirish dasturlarini kengaytirish, texnologik resurslardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish va ta'lim tizimida ijodiy tafakkurni rivojlantiruvchi metodikalarni joriy etish talab etiladi.

Talabalar orasida kreativ kompetentlikni rivojlantirish uchun samarali ta'lim usullarini qo'llash, zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalash va pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Innovatsion ta'lim metodlarining tizimli ravishda qo'llanilishi orqali kelajak pedagoglari o'z faoliyatida kreativ yondashuvlardan samarali foydalana olishlari va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va natijaviy tashkil etishlari mumkin.

Boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogik jarayonning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Kreativ kompetentlik nafaqat ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish, balki muammolarni hal qilish, yangicha yechimlar ishlab chiqish va innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish imkonini beradi. Ushbu kompetentlik kelajak pedagoglari uchun zaruriy bo'lib, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarni interaktiv hamda qiziqarli dars jarayoni bilan ta'minlash imkonini yaratadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kreativ kompetentligini rivojlantirish uchun interaktiv ta'lim metodlari, loyiha asosida ta'lim berish, muammoli ta'lim, dizayn fikrlash va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Bu usullar talabalar orasida ijodiy tafakkurni shakllantirishga, muammolarga yangicha yondashish qobiliyatini rivojlantirishga hamda ta'lim jarayoniga faol ishtirok etishga undaydi. Xususan, raqamli texnologiyalarning o'quv jarayoniga joriy etilishi, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan o'quv platformalaridan foydalanish va interaktiv dars usullarini qo'llash talabalar uchun yangi bilimlarni samarali o'zlashtirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, kreativ kompetentligini rivojlantirish jarayonida ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud. Jumladan, o'qituvchilarning innovatsion metodlarni qo'llash bo'yicha yetarlicha tayyor emasligi, texnologik infratuzilmaning barcha ta'lim muassasalarida to'liq shakllanmagani va talabalar orasida ijodiy tafakkur ko'nikmalarining yetarlicha rivojlanmagani ushbu jarayonda muammolarni yuzaga keltiradi. Bu muammolarni hal qilish uchun pedagoglar malakasini oshirish, texnologik bazani mustahkamlash va kreativ kompetentlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni ishlab chiqish talab etiladi.

Kreativ kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar qatoriga innovatsion pedagogik metodlarni keng joriy etish, talabalarni mustaqil va ijodiy ishlarga yo'naltirish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish madaniyatini shakllantirish hamda o'qituvchilar uchun malaka oshirish dasturlarini ishlab chiqish kiradi. Agar ushbu yo'nalishda

tizimli islohotlar amalga oshirilsa, boshlang'ich ta'lim talabalarining kreativ kompetentligini yanada rivojlantirish mumkin bo'ladi.

Umuman olganda, kreativ kompetentlikning rivojlanishi kelajak pedagoglarining kasbiy tayyorgarligini oshirish bilan birga, ularning ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish qobiliyatini ham shakllantiradi. Shunday qilib, innovatsion metodlar va ijodiy yondashuvlar orqali ta'lim jarayoni yanada samarali, interaktiv va natijaviy bo'lishiga erishish mumkin.

Adabiyotlar:

1. Kayumova I. D. N., Eshkarayeva N., Rakhmatullaev Y. RESEARCH AND PRACTISE IN THE TRAINING OF STUDENTS FOR SERVER SOFTWARE INTEGRATION: A CASE STUDY IN UZBEKISTAN //Journal of Modern Technology and Engineering. – 2024. – Т. 9. – №. 1. – С. 62-67.

2. Каюмова Н. А. МЕТОДИКА ПРОЕКТИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ //Экономика и социум. – 2023. – №. 1-2 (104). – С. 627-630.

3. Каюмова Н. А. ИНТЕГРАТИВНЫЕ ПОДХОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ ИНФОРМАТИКИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 2-1 (117). – С. 1081-1087.

4. Каюмова Н. А. ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В РАЗВИТИИ КРЕАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ //Экономика и социум. – 2024. – №. 9 (124). – С. 552-561.

5. Turatbekova, A., Kurambobev, T., Ergasheva, O., Kayumova, N., Babayev, A., Jumanazarov, S., & Tasheva, U. (2024). Study on physiobiological features of grain and contemporary storage methods. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 497, p. 03022). EDP Sciences.

6. Nasiba Q., Berdiyeva S. SIGNIFICANCE AND CONTENT OF PEDAGOGICAL DIAGNOSTIC METHODS //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND COMPUTER SCIENCES (CAJECS). – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 51-53.

7. Каюмова Н. А. Информатика фани ижтимоий ходиса сифатида //Современное образование (Узбекистан). – 2023. – №. 1 (122). – С. 17-24.

8. Nasiba Q., Tukhtaeva G. The value of the life cycle in the design of information systems //central asian journal of education and computer sciences (cajecs). – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 24-28.

9. Kayumova N., Fayziyeva S. USING SOFTWARE THAT CREATOR COMPUTER NETWORK MODELS //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND COMPUTER SCIENCES (CAJECS). – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 61-65.

10. Каюмова Н. А. Совершенствования непрерывности подготовки преподавателей информатики //International Scientific and Practical Conference World science. – ROST, 2017. – Т. 3. – №. 9. – С. 29-32.

11. Каюмова, Н. А. (2022). ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМ МУҲИТИНИ ЯРАТИШДА СЕРВЕРЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ. *Современное образование (Узбекистан)*, (4 (113)), 3-10.

12. Каюмова, Н. А. (2021). Олий таълимда электрон таълим муҳитини ташкил этишда янги технологиялар. *Современное образование (Узбекистан)*, (2 (99)), 64-73.

13. Каюмова Н.А. Электрон таълим муҳитида бўлажак информатика ўқитувчиларини интегрatív ёндашув асосида тайёрлаш методикасини такомиллаштириш. Докт. дис. –Т.: 2022. - 315 б. 2022/3/29.